

"וחסרון לא יוכל להימנות", זה שנמנו חבריו לדבר מצוה, והוא לא נמנה עמהן.

אמר הקשה ליה בר הי הי להלל:

מאי דכתיב: "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עובד אלהים לאשר לא עבדו".

והרי היינו "צדיק" היינו "עובד אלהים"? !
והיינו "רשע" היינו "אשר לא עבדו"? !

אמר ליה הלל לבר הי הי:

לא כדבריך שרק "עובד אלהים" הוא הצדיק, ואילו "אשר לא עבדו" הוא רשע.

אלא: הן "עבדו" והן "לא עבדו" – תרווייהו צדיקי גמורי נינהו!

ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים בלבד, והוא נקרא "אשר לא עבדו", לשונה פרקו מאה ואחד פעמים, והוא נקרא "עובד אלהים", מפני שעבדו יותר. (15)

אמר ליה בר הי הי להלל: וכי משום חד זימנא [פעם אחת בלבד שלא שנה זה כמו עובד האלהים] קרי ליה "לא עבדו"? !

אמר ליה הלל לבר הי הי: אין, אכן כך הוא! שהרי צא ולמד משוק של חמריין הנשכרים עם חמוריהם, שאם תשכירם למהלך עשרה פרסי [פרסאות] יישכרו לך בזוזא, ואילו ללכת בו חד עשר פרסי שאינו אלא פרסה אחת יותר מעשרה, יישכרו לך בתרי זוזי, כפול ממחיר עשרה פרסי. (16)

אמר ליה אליהו לבר הי הי, ואמרי לה לרבי אלעזר: מאי דכתיב: הנה צרפתיך [זקקתיך] ולא בכסף בחרתיך בכור עוני [לא על ידי אור של גיהינום, כצורף הכסף באור, אלא בחרתי לך כור – כלי שצורפין בו – עוני כדי לצרפו בן]. (17)

מלמד שחזר הקב"ה על כל מדות טובות ליתן לישראל, ולא מצא אלא עניות, כדי שיהיה לבם שבור, וכוננתם לשמים, ועיניהם תלויות לרחמיו וחסדיו [ר"ח].

אמר שמואל, ואיתימא רב יוסף: היינו דאמרי אינשי: יאה עניותא ליהודאי, כי ברזא פומקא לפוסיא חיורא. יפה העניות ליהודים, כרצועה [תוספות] אדומה לסוס לבן, שיגלוי וידוע לפני הקב"ה כשמרבין

נקט כן גבי תפילה ולא כלל גם את תפלת המנחה, מהרש"א.

15. ראשי התיבות של עובד אלהים לאשר [לא עבדו], עולה בגימטריא מאה ואחד, ואילו ראשי התיבות של לא עבדו, עולה מאה, מהרש"א.

16. כתב בספר ענף יוסף בשם הקדמת קהלת יעקב בביאור הענין, כי מהלך אדם ביום עשר פרסאות, וזה דרך כל החמריין הנשכרין. ואילו הנשכר לאחד עשר פרסאות הרי הוא עושה יותר

מכפי כחו ורגילותו, ועל כן שכרו כפול. וכן השונה פרקו מאה פעמים כך היה דרכם, ומחויב בזה לבל יתחייב בנפשו בשוכחו דבר ממשנתו. אבל המוסיף יותר מכפי רגילותו, מורה על אהבת התורה, ודומה למה שאמר עוד בן הי הי: לפום צערא אגרא.

וראה במהרש"א ביאור אחר.

17. במהרש"א כתב על פירושו של רש"י שהוא דחוק, כי היה לו לומר: צרפתיך ולא "ככסף". ולפיכך פירש גם את תחילת הפסוק על